

Waar gaan we voor?

Collega's die aankloppen met de vraag of we een 'leuke' werkvorm kennen...

Het is altijd fijn om inspiratie te kunnen geven, 'eens iets anders' voor te stellen. En toch... wanneer we zo'n vraag krijgen, willen we op dat moment vooral met jou mee nadenken over de achtergrond van die vraag. Hoe komt het dat je die vraag stelt? Waar ben je precies naar op zoek? Welke leerdoelen streef je na? Welke werkvormen hanteer je al? Op welke manier? En hoe bewijzen die hun dienst? Deze en tal van andere vragen willen we stellen om gericht inspiratie te geven. We vinden dat we deze vragen óók moeten stellen om op zoek te gaan naar een passende activerende didactische werkvorm die de context en de doelen van de beoogde leersituatie kan dienen. Geen 'fancy' werkvormen vanwege het hippe karakter of online tools om de tool dus.

De eerste ideeën voor een boek ontstonden in januari 2020, het effectief schrijven startte in volle coronatijd. Vragen over activerende didactische werkvormen waren op dat moment inherent aan vragen over afstandsonderwijs. Deze bijzondere context heeft ons geleerd welke didactische mogelijkheden ontstaan door het gericht inzetten van digitale leermiddelen en het creëren van leerlinggerichte online leeromgevingen. Een groeiend aantal scholen wil in de toekomst blijven inzetten op afwisseling tussen afstandsonderwijs, onderwijs in de klas en andere vormen. Dan is een proactieve aanpak op het vlak van het organiseren en het ontwerpen van een kwaliteitsvolle leeromgeving zeker wenselijk. Dit betekent dat elke leraar op maat van de doelen, de beginsituatie van de leerlingen én de eigen competentie (en noden) gericht activerende didactische werkvormen en (digitale) leermiddelen inzet in een specifieke context (bv. in de klas, thuis, ...).

In *Deel 1* schetsen we daarom een algemeen didactisch kader inzake de wisselwerking tussen leerdoelen, de context en een didactische 'hybride' *onderwijsaanpak*. We gaan daarbij uit van definitie van Zitter & Hoeve (2012): "Een (hybride) leeromgeving bestaat uit de fysieke en digitale omgeving waarin lerenden actief zijn, inclusief alle instrumenten, documenten en andere artefacten die te vinden zijn in die omgeving. Naast de fysieke en digitale omgeving omvat een leeromgeving de sociaal-culturele context voor de bedoelde activiteiten."

Bijkomend, bij onderwijs is zeker voldoende ‘zelfsturing door de leerling’ nodig. Het is dus belangrijk om dit op een effectieve manier te faciliteren. Vanuit ervaringen en onderwijskundig onderzoek blijkt steeds duidelijker dat leerlingen betere leerresultaten behalen als zij zelf hun leerproces optimaal hebben leren aansturen. In de context van afstandsonderwijs en ruimere zelfsturing werd overduidelijk dat er enorme verschillen zijn tussen leerlingen: sommige leerlingen floreerden en konden de leertaken zelfstandig aanpakken terwijl andere leerlingen afhaakten. Ook in een klassieke onderwijscontext blijkt dit, waarbij het evengoed kan zijn dat cognitief sterke leerlingen het toch niet zo goed doen in een context van meer complexe zelfsturing. Inzetten op het aanleren van zelfgestuurd leren maakt om die reden het best integraal deel uit van een doordachte en krachtige didactiek. Er zijn heel wat manieren om de didactische aanpak te classificeren, vooral met het doel om deze gericht te scannen op haar bruikbaarheid en effectiviteit. Dit beslissingsproces is essentieel en vergt een didactisch denk- en reflectiekader.

In *Deel 2* zoomen we in op het MACS-model. Dit model is opgebouwd uit vier dimensies van kwaliteitsvol lesgeven, namelijk *Motiveren*, *Activeren*, *Coachen* en *Structureren* (MACS). We focussen zowel op het leren zelfgestuurd leren, de kwaliteitsvoorwaarden voor afstandsonderwijs als een brede blik op evaluatie. De ideeën en principes die aan bod komen, kan je op verschillende manieren omzetten naar de eigen onderwijspraktijk, uiteraard rekening houdend met de (vak-/leerdomein)inhouden en met persoonlijke voorkeuren. Het doel van *Deel 2* is om een onderzoeksgebaseerd kader aan te reiken over didactiek, dat nadenken over de eigen onderwijspraktijk stimuleert. De rest van het boek kan je ook losstaand van dit deel lezen, en omgekeerd.

In *Deel 3* vertrekken we vanuit een definiëring van ‘hybride onderwijs’. Vervolgens zoomen we in op het concrete ontwerp van een krachtige hybride onderwijsaanpak die zelfgestuurd leren faciliteert. Het structureel plannen van lessen over een langere termijn en waar nodig het lessenrooster aanpassen, is essentieel. We geven eveneens een suggestie voor een mogelijke planning van zo’n lesverloop, gebaseerd op het MACS-model. We reiken handvaten aan voor concrete en effectieve organisatie van afstandsonderwijs, vanaf het moment dat je de les voorbereidt tot het moment dat de laatste leerling jouw virtuele klaslokaal verlaat.

Deel 4 brengt je tot slot naar de klasvloer, met name het gebruik van activerende didactische werkvormen. Deze zijn op verschillende manieren inzetbaar bij een hybride onderwijsaanpak, waardoor de live klaspraktijk niet zo veraf hoeft te staan

van een onderwijsaanpak op afstand. Voor elke didactische werkvorm hebben we een steekkaart uitgewerkt met de algemene werkwijze, mogelijke varianten voor online afstandsonderwijs en praktijkvoorbeelden uit verschillende vakken. Daarnaast vermelden we suggesties zodat de benodigde aandacht voor het zoeken naar gepaste evenwichten tussen motiveren, activeren, coachen en structureren ingebouwd wordt.

Waar Deel 1 en 2 een eerder theoretische insteek hebben, zijn Deel 3 en 4 zeer praktijkgericht. Het is perfect mogelijk om de verschillende delen los van elkaar te lezen of via de verwijzingen gericht bepaalde paragrafen te raadplegen. In alle delen vind je ter inspiratie *praktijkgetuigenissen* van directeurs en leraren van verschillende onderwijsniveaus. In Deel 4 vind je bovendien verwijzingen naar illustratieve leermiddelen op *KlasCement*. In de vorm van Open Educational Resources (OER) delen onderwijsprofessionals en aan onderwijs gelieerde organisaties jaarlijks duizenden leermiddelen zoals lesmateriaal, nascholingen en artikels. De linken leiden rechtstreeks naar het leermiddel.

KlasCement De verwijzingen naar *KlasCement* herken je aan dit symbool. Alle leermiddelen die bij dit symbool vermeld worden, zijn te raadplegen op www.klascement.net/favorieten/131667/199871. Als je lid bent (of gratis wordt), kan je de leermiddelen bekijken en gebruiken (na eventuele bewerking). Een waardering toevoegen vormt een fijne appreciatie voor de delers en is inspirerend voor andere gebruikers.

Dit symbool geeft aan dat er *extra materiaal* bij dit boek te vinden is op de website van de uitgeverij: www.gompel-svacina.eu/product/lesgeven-is-de-macs. Ook de *eindnoten* zijn te vinden op deze site, alsook een lijst hyperlinks van de belangrijkste *online tools* die in Deel 4 aan bod komen.

Tot slot, met ‘leerling’ of ‘leerlingen’ doelen we zowel op cursisten in het volwassenenonderwijs, studenten in het hoger onderwijs als op elke lerende professional in het kader van een leven lang leren. Met ouders bedoelen we eveneens opvoeders, ook wanneer we dit niet expliciet vermelden.

We wensen je veel leesplezier!

De auteurs